

УДК 796.615.825.

Корягін В.М., Блавт О.З., Цьовх Л.П.

ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РУХОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУП У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ВНЗ

У роботі репрезентовано теоретичне дослідження питання формування рухової компетенції у студентів спеціальних медичних груп у їхньому фізичному вихованні під час перебування у ВНЗ. Обґрунтовано доцільність використання технологічного підходу для забезпечення ефективності цього процесу. Визначені технологічні засади можуть бути використані у якості цільної основи концептуального проектування й реалізації педагогічних технологій формування рухової компетенції у студентів з відхиленнями у стані здоров'я.

Ключові слова: студент, спеціальна медична група, фізичне виховання, рухова компетенція, формування, технологія.

Постановка проблеми. Проблема збереження здоров'я студентської молоді займає визначальне місце в системі соціальних цінностей і пріоритетів сучасного суспільства. Нині стан здоров'я студентів є предметом пильної уваги, оскільки в силу дії різних чинників спостерігається перманентне зростання кількості студентів, які скеровані у спеціальні медичні групи (далі СМГ) для занять фізичним вихованням [3, 7, 9]. Відтак, на сьогоднішній день повстає багато питань, пов'язаних із пошуком дійових підходів у фізичному вихованні студентів із відхиленнями у стані здоров'я, спрямованих на зміну такої ситуації. Забезпечити рішення цієї важливої соціальної проблеми можливо шляхом досягнення стратегічної мети фізкультурного виховання – формування рухової компетенції як системного й інтегративного компонента особистості, невід'ємної частини загальної культури майбутнього фахівця [2].

Основне завдання фізичного виховання сучасної вищої школи полягає у максимальному розвитку потенціалу рухового кожного студента, підготовки його до самовдосконалення, самовизначення та самореалізації. Фізкультурне виховання орієнтоване на виконання соціального замовлення суспільства з підготовки працеспроможних здорових фахівців [7]. Вважається, що одним із чинників, що детермінують стан здоров'я, є рівень сформованості рухової компетенції у студентів. Як визначальна функція дисципліни "Фізичне виховання" у ВНЗ, формування рухової компетенції, забезпечує збереження і зміцнення здоров'я студентів [1, 7].

Зважаючи на необхідність зміцнення психофізичного стану й позбавлення наявних відхилень у стані здоров'я студентів СМГ, забезпечення належного рівня рухової компетенції у студентів СМГ, як сучасного і продуктивного керунку у їхньому фізичному вихованні, є вельми актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання рухової компетенції постійно знаходяться в сфері інтересів дослідників. Навкруги цієї проблеми виникають наукові суперечки, в результаті яких народжуються різноманітні погляди і формуються методичні та методологічні позиції. Втім, аналітичний огляд наукових робіт [1-9] свідчить про доволі обмежений розгляд в існуючих дослідженнях питань формування рухової компетенції у студентів з відхиленнями у стані здоров'я. Загалом у науковому доробку відображені науково й теоретичні аспекти означеного питання стосовно студентів основних медичних груп. Водночас, вчені акцентують увагу на тому, що студенти СМГ не мають достатнього досвіду фізичної активності і недостатньо орієнтовані на підтримку здоров'я засобами фізичного виховання [3, 6, 7]. Як вважають спеціалісти [3, 4, 9], у процесі фізичного виховання студентів з відхиленнями у стані здоров'я не надається належного місця практико-орієнтованій спрямованості формування рухової компетенції, яка саме й забезпечує підтримку здоров'я.

Попри доволі ґрунтовне опрацювання питання рухової компетенції, у наукового доробку не виявлено робіт у яких розглядаються питання її формування саме у студентів СМГ. Практично відсутні дослідження, присвячені педагогічним аспектам технології формування рухової компетенції студентів СМГ у процесі фізичного виховання ВНЗ. Загалом існуючі дослідження мають дискретний та розрізнений щодо цієї категорії студентів.

Відтак, аналізом науково-методичних джерел не виявлено спеціальних праць, у яких би системно та всебічно висвітлювалися досліджувані питання. Виявлено протиріччя між необхідністю розробки технологій формування рухової компетенції студентів СМГ і відсутністю теоретичних знань для їхнього проектування та реалізації. Водночас, забезпечення ефективності фізичного виховання, вимагає чіткого розуміння загальних закономірностей технології цього процесу.

Мета роботи – визначення технологічних засад формування рухової компетенції у студентів СМГ у процесі фізичного виховання у ВНЗ.

Методи дослідження: теоретичний аналіз, систематизація, порівняння різних поглядів на досліджувану проблему, узагальнення даних науково-методичної та спеціальної літератури, загальнонаукові методи теоретичного рівня: аналогія, аналіз, синтез, абстрагування, індукція.

Виклад основного матеріалу дослідження. Систематизацією думок науковців [1-9] з'ясовано, що дефініція "рухова компетенція" розглядається як інтегроване поняття сукупності теоретичних знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, коректної реалізації індивідуальної рухової потреби через різні форми і засоби фізичної культури, що сприяє підтримці і зміцненню здоров'я. На думку ряду учених [1, 4, 6], головною особливістю рухової компетентності як педагогічного явища є те, що вони представляють собою не абстрактні рухові операції (хоча, звісно, вона ґрунтується на останніх), а конкретні вміння та навички, необхідні для забезпечення високого рівня психофізичного стану студентів СМГ.

У структурі рухової компетенції студентів СМГ виділяють такі складові:

– інформаційні компетенції, що передбачають наявність у студента необхідного обсягу знань про своє здоров'я і фізичну культуру, способах зміцнення свого здоров'я засобами санітарії і гігієни, фізичного виховання, тощо;

– мотиваційні компетенції, що передбачають формування особистісно-значущих і суспільно-значущих інтересів і мотивів у студентів, розуміння значення фізичної культури для покращання стану здоров'я та підтримання на високому рівні свого психофізичного стану;

– діяльні компетенції, що передбачають формування навичок здоров'я і фізичної культури особистості, конструювання свого способу життя для досягнення фізичної досконалості;

– рефлексивні компетенції, що передбачають набуття студентами власного досвіду фізкультурно-оздоровчої діяльності [4, 6, 7].

Принципи оздоровчої спрямованості фізичного виховання у СМГ, як правило, конкретизуються у фізкультурно-оздоровчих технологіях [6]. Їхнє втілення у навчально-виховний процес набуває першочергового значення. Відтак, вагомим чинником підвищення дієвості фізичного виховання для покращання психофізичного стану студентів СМГ є повноцінне використання його змістовно-методичного та технологічного потенціалу. Як вважають науковці [2, 4], ефективність формування рухової компетентності забезпечується грамотною побудовою технологічних засад цього процесу.

Визнанням технологічних засад, як важливого чинника навчально-виховного процесу вимагає з'ясування їхньої сутності та особливостей з урахуванням специфіки роботи у СМГ. Сутність технологічних засад, як засобу підвищення ефективності процесу формування рухової компетенції студентів СМГ, значною мірою обумовлені розвитком сучасних педагогічних технологій. Вони конкретизуються із позицій теоретико-методичних основ формування компетентностей та своєрідності фізичного виховання у СМГ. Синтез цих компонентів забезпечує створення соціально-педагогічних умов для формування рухової компетенції.

Вважається, що технологічні засади повинні задовольняти дві умови. По-перше, мати таку ступінь складності, щоб можна було їх розбити його на відносно окремі частини. По-друге, мають бути засоби, які б дозволили таким чином систематизувати дії суб'єкта (студента), щоб досягти максимального ефекту при мінімумі зусиль [2, 9].

Синтезом трактувань сутності технологічних засад, визначено, що вони представлені на кшталт системної сукупності і порядку функціонування всіх особистісних, інструментальних і методичних засобів, що використовуються для досягнення цілей фізичного виховання. Відтак, технологічне забезпечення передбачає, що процес фізичного виховання у ВНЗ повинен гарантувати формування рухової компетенції у студентів СМГ на належному рівні.

Технологічні засади є основою побудови моделі навчально-виховного процесу фізичного виховання у навчальному закладі, його змісту, форм і засобів формування рухової компетенції, які відображаються у педагогічних технологіях [3, 6]. Остання може охоплювати й спеціалізовані технології, що застосовуються в інших галузях науки і практики. Зокрема, нові інформаційні технології, освітні, валеологічні, тощо.

З урахуванням вище приведеного та на основі опрацювання наукового доробку з питань запропонованої теми [1-9], технологічні засади формування рухової компетенції студентів СМГ у процесі фізичного виховання у ВНЗ передбачають:

I. *Конкретизацію кінцевої мети*, яка полягає у формуванні належного рівня рухової компетенції у студентів СМГ, що передбачає набуття студентами теоретичних умінь та практичних навичок здорового способу життя, як чільного компонента рухової компетенції.

II. *Визначення стратегічних завдань:*

– оволодіння студентами знань науково-біологічних і практичних основ фізичної культури і здорового способу життя;

- формування мотиваційно-ціннісного ставлення до здоров'я, до можливості позбавлення наявних відхилень у його стані, установки на дотримання здорового способу життя, виховання потреби у фізичному вдосконаленні й систематичних заняттях фізичними вправами;

- формування у студентів орієнтовних уявлень щодо можливості покращання стану свого здоров'я засобами фізичного виховання й формування у них готовності до виконання корекційних дій;

- оволодіння практичними вміннями і навичками, які забезпечують покращання стану здоров'я студентів СМГ й підтриманні на високому рівні свого психофізичного стану;

- формування практичних умінь та навичок з основ методики самоконтролю, оцінки рівня параметрів фізичного стану та фізичної підготовленості та стану свого здоров'я та забезпечення зворотного зв'язку в процесі формування рухової компетенції.

III. *Організація дії*, що передбачає визначення змісту педагогічного процесу формування рухової компетенції студентів СМГ у процесі фізичного виховання у ВНЗ.

Незважаючи на велику кількість сучасних варіативних програм фізичного виховання у СМГ, успіх становлення рухової компетентності у студентів СМГ визначається доцільним підбором засобів, методів, форм і умов, спрямованих на зміцнення їхнього здоров'я. У цьому сенсі особливо акцентуємо увагу на необхідності адресної нозологічної корекції у їхньому виборі. Організувати процес формування рухової компетенції у студентів СМГ, який сприятиме покращанню стану здоров'я і підвищенню рівня фізичної підготовленості, необхідно з урахуванням профілю захворювань.

Одним із важливих структурних елементів технології становлення рухової компетентності є форми організації фізкультурно-оздоровчої діяльності студентів СМГ. Всі можливі форми (академічні та поза академічні) повинні сприяти закріпленню отриманих навичок, активізації фізіологічних процесів в організмі, ушкодженим хворобою) під впливом посиленої рухової активності. Комплексне використання усіх форм фізичного виховання передбачає широкий спектр методів і прийомів, реалізація яких забезпечує становлення рухової компетенції студентів.

При розробленні певних умов слід забезпечити: програмне забезпечення рухової активності з урахуванням статі та індивідуальних особливостей студентів з урахуванням відхилень у стані їхнього здоров'я, що призводять студентів до свободи вибору індивідуальних освітніх шляхів у самостійній фізкультурно-оздоровчій діяльності. Формування рухової компетенції студентів СМГ буде успішним, якщо здійснювати реалізацію цього процесу на основі процесуальної моделі спільної діяльності викладача і студента, яка буде скерована на підтримку його здоров'я. Студент у такому процесі виступає як об'єкт і суб'єкт виховання, що включає механізми його самосвідомості, самоаналізу, самооцінки, саморозвиток студента як суб'єкта навчально-виховної діяльності.

IV. *Контроль та аналіз результатів* – це система заходів, що забезпечують перевірку запланованих показників фізичного виховання для оцінювання застосовуваних засобів й методів та для уточнення ефективності фізичного виховання, й на основі цього внесення відповідних коректив у цей процес. Аналіз результатів створює уяву про їхню відповідність запланованим результатам [6]. Останнє створює підстави для прийняття необхідних коректувальних рішень. Об'єктивною основою для планування навчально-оздоровчого процесу фізичного виховання у СМГ є інформація, отримана в результаті контролю. Оптимальність наукових підходів і організаційно-методичних умов контролю студентів з відхиленнями у стані здоров'я забезпечують його ефективність у фізичному вихованні СМГ.

Попри беззаперечну значущість цього аспекту, методичні положення, пов'язані з особливостями контролю у СМГ, розроблені поки недостатньо. Вважається, що це зумовлено складністю педагогічної роботи зі студентами, які мають відхилення у стані здоров'я. Останнє пов'язано з орієнтацією на середньостатистичного студента, що не приносить відчутних результатів у формуванні стійких інтересів збереження здоров'я та підтримання здорового способу життя.

Загалом, результати проведеного дослідження не представляють вичерпне вивчення всіх аспектів розглянутого питання. Вони лише доповнюють й конкретизують знання у сфері теоретико-методологічної основи процесу формування рухової компетенції студентів СМГ у їхньому фізичному вихованні.

Висновки. Педагогічний процес формування рухової компетенції студентів СМГ у процесі фізичного виховання у ВНЗ спрямований на формування і розвиток теоретичних знань, практичних умінь, самореалізацію в сфері фізичної культури для покращання свого здоров'я й підтримки на високому рівні психофізичного стану.

Інтеграція досліджень фахівців галузі, дає змогу констатувати, що формування рухової компетенції як чільна умова активізації фізичної та навчальної підготовки майбутнього спеціаліста передбачає розробку й практичну реалізацію педагогічної технології, як чітко визначеного алгоритму дій для реалізації цілей. Визначені технологічні засади забезпечують можливості для концептуального проектування й здійснення процесу реалізації педагогічних технологій формування рухової компетенції студентів СМГ у процесі фізичного виховання у ВНЗ завдяки: чіткому визначенні мети; вибору найбільш раціональних шляхів втілення наукової ідеї в конкретний практичний результат; виявлення та створення комплексу умов максимального сприяння практичного втілення технології; постійному контролю й управлінню на всіх етапах реалізації технології. Остання повинна розгортатися ґрунтуючись на цих

позиціях шляхом формування у студентів СМГ різноманітних умінь і навичок, здібностей застосовувати ці знання в процесі спеціально організованих занять фізичним вихованням й самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Перспективи подальших розвідок полягають у розробці педагогічної технології формування рухової компетенції студентів СМГ.

Використані джерела

1. Барчуков И. С. Теоретические и практические основы физического обучения и воспитания студентов: учеб. / И. С. Барчуков, Е. А. Пеньковский. – М.: Инфо-М, 2006. – 368 с.
2. Виленский М. Я. Физическая культура и здоровый образ жизни студента : учеб. пособ. [3-е изд., стер.] / М. Я. Виленский, А. Г. Горшков. – М. : КНОРУС, 2013. – 240 с.
3. Волкова Л. М. Физическая культура студентов: состояние и пути совершенствования : монография / Л. М. Волкова, В. В. Евсеев, П. В. Половников. – [2-е изд]. – СПб.: СПб ГПУ, 2013. – 153 с.
4. Григорьев А. Ю. Формирование двигательной компетенции студентов в процессе физического воспитания в вузе / А. Ю. Григорьев, В. В. Пономарев. Красноярск: СибГТУ, 2011. – 172 с.
5. Дубогай О. Д. Фізичне виховання і здоров'я : навч. посібник / О. Д. Дубогай, Завидівська Н. Н., та інш. – К. : УБС НБУ, 2012. – 270 с.
6. Корягін В. М. Фізичне виховання студентів у спеціальних медичних групах : навч. пос. / В. М. Корягін, О. З. Блавт. – Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 488 с.
7. Присяжнюк С. І. Фізичне виховання / С. І. Присяжнюк. – К. : ЦУЛ, 2008. – 502 с.
8. Физическая культура студента / Составители: Ю. Н. Алексеев, В. А. Чернышов, Н. К. Чуриков // Изд. Центр Воронежского ГУ, 2009 – 344 с.
9. Физическое развитие студентов и совершенствование физического воспитания в вузе / под ред. Е. Д. Грязева, М. В. Жукова, О. Ю. Кузнецова, Г. С. Петрова. – М., 2012. – 72 с.
10. Футорный С. М. Современные инновационные подходы к организации физкультурно-оздоровительной работы по формированию здорового образа жизни студентов / С. М. Футорный // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2011. – № 2. – С. 28–33.

Koryahin V., Blavt O., Tsovh L.

THE TECHNOLOGICAL BASES OF FORMATION OF MOTOR COMPETENCE THE STUDENTS OF SPECIAL MEDICAL GROUP DURING PHYSICAL TRAINING IN UNIVERSITIES.

The positive dynamics of the number of students of special medical groups of the present study due to the relevance. A insufficient level of motor competence as a key condition for maintaining an appropriate level of psycho-physical condition, this trend is due, along with deviations in health status. Motor competence of students is considered as a prerequisite for a dynamic and productive educational process in high school. Formation of motor competence of students of special medical groups in the process of physical education in high school, both organizational and pedagogical process, ensures the preservation and promotion of health. It is believed that a ratio goal of physical education and progress – the quality of the motor competence of the students is the result of an integrated organization of the educational process of physical education in special medical groups.

The questions of the definition of the technological bases necessary for the effective formation of the motor competence of students of special medical groups in the process of physical education in high school is considered. The using of technological approach to ensure the effectiveness of the process is expediency. Based on the theoretical analysis and generalization of scientific and methodological and technical literature data identified and systematized list of them, which are the basis for ensuring the effectiveness of the process. Their coordinated cooperation aimed at achieving the optimal level of the formation of motor competence of students with disabilities in health.

As the dominant basis of reorganization of scientific and methodological aspects of physical education of students with disabilities in health for the effective formation of their motor competence the results of the study can be used. As a methodological framework for the development of educational technology of formation of motor competence of students of special medical groups in the process of physical education during training at the university presents technological bases a proposed.

Key words: *students, physical education, motor competence, formation, technology.*

Стаття надійшла до редакції 12.09.2016